

"Қазақстан және Орталық Азия тарихы институты"
жауапкершілігі шектеулі серіктестігі

Scientific Journal

"CENTRAL ASIAN COURIER"

"ОРТАЛЫҚ АЗИЯ КУРЬЕРІ"

ғылыми журнал

Научный журнал

"ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКИЙ КУРЬЕР"

2 № 2 (2026)

EDITOR-IN-CHIEF

Zhumatay Samat — General Director of the Institute of History of Kazakhstan and Central Asia (Kazakhstan).

Azmukhanova Aiman — Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Kazakhstan).

Deputy Editor-in-Chief:

Cherepanov Konstantin — Candidate of Historical Sciences, Leading Researcher, Head of the Department of the History of Kazakhstan in the 20th Century at the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology, Committee of Science, Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan).

EDITORIAL BOARD:

Abazov Rafis — PhD, Adjunct Professor, Columbia University; Vice-Rector for International Cooperation, Kazakh National Agrarian Research University; Director, Institute for Green and Sustainable Development; Coordinator, MBA Program.

Abdyrakhmanov Tolobek — Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Kyrgyz Republic, Zhusup Balasagyn Kyrgyz State University (Kyrgyz Republic, Bishkek).

Abil Yerkin — Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan).

Alimbay Nursan — Candidate of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology (Kazakhstan).

Auanasova Alima — Doctor of Historical Sciences, Professor. L. N. Gumilyov Eurasian National University.

Diener Alexander — Doctor of Political Science, Professor, University of Kansas, (USA).

Dzhumashev Askar — Doctor of Historical Sciences, Professor, and Head of the Department of History at the Karakalpak Scientific Research Institute of Humanities – Karakalpak Branch of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Ismagulov Orazak — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the RK under the President of the RK, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan).

Kabuldinov Ziyabek — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the RK under the President of the RK, general Director of Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology SC MSHE RK (Kazakhstan).

Karasayev Gani — Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Institute of State History of the Committee of Science of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan, Astana.

Kokebayeva Gulzhaukhar — Doctor of Historical Sciences, Professor at the Al-Farabi Kazakh National University. (Kazakhstan).

Kozhirova Svetlana — Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan).

Morrison Alexander — PhD, Professor, University of Oxford (UK).

Muminov Ashirbek — Doctor of Historical Sciences, Professor, Senior Researcher at the Research Center for Islamic History, Art and Culture IRCICA (İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi). (Istanbul, Turkey).

Outram Alan — Doctor of Archaeological Sciences, Professor of the Department of Archaeology and History, University of Exeter (Great Britain, Exeter).

Zharken Aigul — Doctor of Historical Sciences, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University.

Shaydullaev Shapulat — Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of the History of Uzbekistan at Termez State University.

Shinji Kato — PhD, Nara National Research Institute for Cultural Properties, Japan.

Turdaliev Cholpon — Doctor of Historical Sciences, Professor at the American University of Central Asia.

Werner Cynthia — Doctor of Historical Sciences, Professor, Texas university (USA).

Zhomart Simtikov — Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Sciences, Head of the Department of Political Science and Social-Philosophical Disciplines at Abai Kazakh National Pedagogical University.

EXECUTIVE EDITOR

Tashbaeva Kadicha — Candidate of Historical Sciences, Head of the Department of Archaeology at the B. Dzhangerchinov Institute of History, Archaeology and Ethnology of the National Academy of Sciences of the Kyrgyz Republic.

ACADEMIC EDITOR

Utegenov Marat — Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of History, Geography and Social and Humanitarian Sciences Kokshetau University named after Sh. Ualikhanov.

Mukanova Gulnar — Candidate of Historical Sciences, Professor, Leading Researcher of the Astana Branch of the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology.

TECHNICAL SECRETARY

Agzam Raiymbek — Master's degree, staff member of the Institute of the History of Kazakhstan and Central Asia (Kazakhstan).

БАС РЕДАКТОР

Жұматайұлы Самат — Қазақстан және Орталық Азия тарихы институтының бас директоры (Қазақстан).

Азмұханова Айман Махсотқызы — тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор (Қазақстан).

Бас редактордың орынбасары:

Черепанов Константин Владимирович — тарих ғылымдарының кандидаты, жетекші ғылыми қызметкер, ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының ХХ ғасырдағы Қазақстан тарихы бөлімінің меңгерушісі, (Қазақстан).

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Абазов Рафис Фанисұлы — PhD, Колумбия университетінің адъюнкт-профессоры, Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университетінің халықаралық ынтымақтастық жөніндегі проректоры, Жасыл және тұрақты даму институтының директоры, МВА бағдарламасының үйлестірушісі.

Абдырахманов Толобек Әбілұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Қырғыз Республикасы Ұлттық ғылым академиясының корреспондент-мүшесі, Жүсіп Баласағын атындағы Қырғыз мемлекеттік университеті (Қырғыз Республикасы, Бішкек).

Ауанасова Әлима Мүсірқызы — тарих ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры.

Әбіл Еркін Аманжолұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан).

Әлімбаев Нұрсан — тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының бас ғылыми қызметкері (Қазақстан).

Вернер Кунтһиа (Werner, Cynthia) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Техас университеті, (АҚШ).

Дайнер Александр (Diener Alexander) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Канзас университеті, (АҚШ).

Джумашев Аскар Мамбетович — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Өзбекстан Республикасының Ғылым Академиясы Қарақалпақстан бөлімшесінің Қарақалпақ гуманитарлық ғылымдар зерттеу институтының Тарих бөлімі меңгерушісі.

Жаркен Айгүл Мәлікқызы — тарих ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің профессоры.

Кожирова Светлана Басиевна — саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан).

Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан).

Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Президентінің жанындағы ҰҒА академигі, ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының Бас директоры (Қазақстан).

Қарасаев Ғани Мұқашұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің Мемлекет тарихы институтының бас ғылыми қызметкері, Астана қ.

Моррисон Александр (Morrison Alexander) — PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания).

Муминов Әшірбек Құрбанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Ислам тарихы, өнер және мәдениет ғылыми-зерттеу орталығының аға ғылыми қызметкері IRCICA – İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi. (Түркия, Стамбул қ.).

Оутрам Алан — археология ғылымдарының докторы, Эксетер университетінің археология және тарих кафедрасының профессоры (Ұлыбритания, Эксетер).

Симтиков Жомарт Құдайбергенұлы — тарих ғылымдарының кандидаты, саясаттану ғылымдарының докторы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің саясаттану және әлеуметтік-философиялық пәндер кафедрасының меңгерушісі.

Смағұлов Оразак Смағұлұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Президентінің жанындағы ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Астана, Қазақстан).

Турдалиева Чолпон Жапарбекқызы — тарих ғылымдарының докторы, Орталық Азиядағы Американ университетінің профессоры.

Шайдуллаев Шапулат — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Термез мемлекеттік университетінің Өзбекстан тарихы кафедрасының меңгерушісі.

Шинджи Като — PhD, Нарадағы мәдени құндылықтардың ұлттық ғылыми-зерттеу институты (Жапония, Нара).

ЖАУАПТЫ РЕДАКТОР

Ташбаева Кадича Искандарқызы — тарих ғылымдарының кандидаты, Қырғыз Республикасы Ұлттық ғылым академиясы Б. Жамгерчинов атындағы Тарих, археология және этнология институтының археология бөлімінің меңгерушісі.

ҒЫЛЫМИ РЕДАКТОРЛАР

Өтегенов Марат Зеннатұлы — тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, «Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті» КеАҚ тарих, география және әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының меңгерушісі.

Мұқанова Гүлнар Қайроллақызы — тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Астана қаласындағы Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты филиалының жетекші ғылыми қызметкері.

ТЕХНИКАЛЫҚ ХАТШЫ

Агзам Райымбек Рабекулы — магистр, Қазақстан мен Орталық Азия тарихы институтының қызметкері (Қазақстан)

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Жуматай Самат — Генеральный директор Института истории Казахстана и Центральной Азии (Казахстан)

Азмуханова Айман Махсотовна — кандидат исторических наук, ассоциированный профессор (Казахстан)

Заместитель главного редактора:

Черепанов Константин Владимирович — кандидат исторических наук, ведущий научный сотрудник, заведующий отделом истории Казахстана XX века Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. КН МНВО РК (Казахстан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Абазов Рафис Фанисович — PhD, адъюнкт-профессор Колумбийского университета, проректор по международному сотрудничеству Казахского национального аграрного исследовательского университета, директор Института зеленого и устойчивого развития, координатор программы МВА.

Абдырахманов Толобек Абилович — доктор исторических наук, профессор, член-корреспондент НАН КР, Кыргызский государственный университет им. Жусупа Баласагына (Кыргызская Республика, г. Бишкек).

Абиль Еркин Аманжолович — доктор исторических наук, профессор, Институт истории государства КН МНВО РК (Казахстан).

Алимбаев Нурсан — кандидат исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МНВО РК (Казахстан).

Ауанасова Алима Мусировна — доктор исторических наук, профессор, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева.

Вернер Синтия (Werner Cynthia) — доктор исторических наук, профессор. Техасский университет (США).

Дайнер Александр (Diener Alexander) — доктор исторических наук, профессор. Канзасский университет (США).

Джумаев Аскар Мамбетович — доктор исторических наук, профессор, заведующий отделом истории Каракалпакского научно-исследовательского института гуманитарных наук (Каракалпакское отделение Академии наук Республики Узбекистан).

Жаркен Айгуль Маликовна — доктор исторических наук, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева.

Исмагулов Оразак Исмагулович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК при Президенте РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан).

Кабульдинов Зиябек Ермуханович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК при Президенте РК, Генеральный директор Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МНВО РК (Казахстан).

Карасаев Гани Мукашевич — доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории государства Комитета науки Министерства Науки и высшего образования Республики Казахстан, г. Астана.

Като Синдзи (Shinji Kato) — PhD, Национальный научно-исследовательский институт культурных ценностей в Наре (Япония, г. Нара).

Кожирова Светлана Басиевна — доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан).

Кокебаева Гульжаухар Какеновна — доктор исторических наук, профессор Казахского национального университета имени аль-Фараби. (Казахстан).

Моррисон Александр (Morrison Alexander) — PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания).

Муминов Аширбек Курбанович — доктор исторических наук, профессор, старший научный сотрудник Исследовательского центра исламской истории, искусства и культуры IRCICA – İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi. (Турция, г. Стамбул).

Оутрам Алан — доктор археологических наук, профессор департамента археологии и истории университета Эксетере (Великобритания, г. Эксетер).

Симтиков Жомарт Кудайбергенович — кандидат исторических наук, доктор политических наук, заведующий кафедрой политологии и социально-философских дисциплин Казахского национального педагогического университета имени Абая.

Турдалиева Чолпон Джапарбековна — доктор исторических наук, профессор Американского университета в Центральной Азии.

Шайдуллаев Шапулат — доктор исторических наук, профессор, заведующий кафедрой истории Узбекистана Термезского государственного университета.

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Ташбаева Кадича Искандаровна — кандидат исторических наук, Заведующая отделом археологии Института истории, археологии и этнологии им. Б. Джамгерчинова Национальной академии наук Кыргызской Республики.

НАУЧНЫЕ РЕДАКТОРЫ

Утегенов Марат Зеннатович — кандидат исторических наук, ассоциированный профессор, заведующий кафедрой истории, географии и социально-гуманитарных наук НАО «Кокшетауский университет имени Ш. Уалиханова».

Муканова Гюльнар Кайроллиновна — кандидат исторических наук, профессор, ведущий научный сотрудник филиала в г. Астана Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова.

ТЕХНИЧЕСКИЙ СЕКРЕТАРЬ

Агзам Райымбек Рзабекулы — магистр, сотрудник Института истории Казахстана и Центральной Азии (Казахстан).

Published in the Republic of Kazakhstan
Scientific Journal
"Central Asian courier"
Has been issued as a journal since 2025
ISSN 3105-241X.
Vol. 2. Is. 2, pp. 253-261, 2026
Journal homepage: <https://sjcacourier.com/>

FTAXP / MPHTI / IRSTI 03.01.45
https://doi.org/10.64970/3105-241X_2026_2_2_253-261

USING «GEOINFORMATION SYSTEMS" WHEN CONDUCTING CLASSES ON THE BASIS OF "MUSEUM SPACE»

Kaliyeva B. ¹, Kalelova Zh. ^{2*}

¹Zhetysu University named after I. Zhansugurov
(Taldykorgan, Kazakhstan)

PhD

 <https://orcid.org/0000-0002-3690-6555>. E-mail: tynysbekovna@mail.ru

^{2*}Zhetysu University named after I. Zhansugurov
(Taldykorgan, Kazakhstan)

Master of History

 <https://orcid.org/0000-0003-0757-7083>. E-mail: Kalelova1991@mail.ru

Abstract. The article explores the application of Geographic Information Systems (GIS) in the context of modernizing contemporary museum practices, examining both theoretical and practical aspects of their use. The study analyzes processes of cultural heritage digitization, integration of museum artifacts into spatial databases, and new methods of managing exhibition spaces. Furthermore, GIS technologies transform the museum into an innovative research center, strengthening interdisciplinary interaction between history, geography, and cultural studies. The research particularly emphasizes the role of GIS in museum pedagogy: they contribute to the development of students' spatial thinking, improvement of data analysis skills, and formation of scientific research experience. The transition from traditional forms of museum communication to digital models is determined by the importance of high-tech solutions in preserving historical and cultural values. The use of GIS in museum-based lessons aims to improve the quality of students' knowledge, foster research skills, strengthen interdisciplinary connections, and increase interest in applying information and communication technologies. In addition, three-dimensional models and interactive maps created with GIS enhance visual perception and allow spatial interpretation of historical events. Innovative museum practice demonstrates that GIS is not only a tool for managing exhibitions but also transforms the museum into a digital research center. Interdisciplinary interaction strengthens the links between history, geography, cultural studies, and information technologies. The development of research skills provides students with the opportunity to work with data, analyze, and visualize it in the process of scientific inquiry. Digital archiving enables the preservation of artifacts in electronic format and ensures the transmission of cultural heritage to future generations. Motivation in learning is enhanced through interactive maps and three-dimensional models, which increase students' interest. The research results demonstrate the effectiveness of applying GIS in museum spaces and propose effective ways of preserving cultural heritage through digital archiving. Thus, the museum is considered not only as an exhibition center but also as a modern platform for scientific research and educational activities. The introduction of GIS allows students to improve spatial data analysis skills, interpret historical events in a geographical context, and form a comprehensive understanding of cultural processes. The scientific significance lies in the fact that GIS improves the process of digital archiving and ensures the

preservation of artifacts for future generations, transforming the museum into a modern educational and research platform.

Key words: museum space, geographic information systems (GIS), digitalization, cultural heritage, interactive map, 3D modeling, exhibition

For citation: Kaliyeva B., Kalelova Zh. Using «geoinformation systems" when conducting classes on the basis of "museum space» // Scientific Journal "Central Asian courier". 2026. Vol. 2. No. 2.. Pp. 253-261. (In Kaz.). DOI: 10.64970/3105-241X_2026_2_2_253-261

МУЗЕЙ КЕҢІСТІГІНДЕ ГЕОАҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІ ҚОЛДАНУ

Калиева Б.Т.¹, Калелова Ж.У.^{2*}

¹ І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті

(Талдықорған, Қазақстан)

PhD

 <https://orcid.org/0000-0002-3690-6555>. E-mail: tynysbekovna@mail.ru

^{2*} І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті,

(Талдықорған, Қазақстан)

Тарих магистрі

 <https://orcid.org/0000-0003-0757-7083>. E-mail: Kalelova1991@mail.ru

Аннотация. Мақалада зерттеу жұмысы заманауи музей ісін жаңғырту контекстінде геоақпараттық жүйелерді (ГАЖ) қолданудың теориялық және практикалық аспектілерін талдауға арналған. Мақалада мәдени мұра нысандарын цифрландыру, музей жәдігерлерін кеңістіктік деректер базасына интеграциялау және экспозициялық кеңістікті басқарудың жаңа әдістері қарастырылады. Сонымен қатар, ГАЖ технологиялары музейді инновациялық зерттеу ортасына айналдырып, тарих, география және мәдениеттану пәндері арасындағы интердисциплинарлық ықпалдастықты күшейтеді. Зерттеу барысында ГАЖ-дың музейлік педагогикадағы орны ерекше атап өтіледі: ол оқушылардың кеңістіктік ойлау қабілетін дамытуға, деректерді талдау дағдыларын жетілдіруге және ғылыми зерттеу жүргізу тәжірибесін қалыптастыруға ықпал етеді. Музейлік коммуникацияның дәстүрлі формаларынан цифрлық модельдерге өту қажеттілігі тарихи-мәдени құндылықтарды сақтаудағы жоғары технологиялық шешімдердің маңыздылығымен айқындалады. Музей кеңістігінде өткізілетін сабақтарда ГАЖ қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын арттыру, ғылыми зерттеу дағдыларын қалыптастыру, пәндер арасындағы байланыстарды күшейту және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануға деген қызығушылықтарын арттыру көзделеді. Сонымен қатар, ГАЖ негізінде жасалған үш өлшемді модельдер мен интерактивті карталар оқушылардың визуалды қабылдауын күшейтіп, тарихи оқиғаларды кеңістіктік тұрғыдан түсіндіруге мүмкіндік береді. Инновациялық музейлік тәжірибе – ГАЖ тек экспозицияны басқару құралы ғана емес, сонымен қатар музейді цифрлық зерттеу ортасына айналдырады. Интердисциплинарлық ықпалдастық – тарих, география, мәдениеттану және ақпараттық технологиялар арасындағы байланыстарды күшейтеді. Ғылыми зерттеу дағдылары – оқушыларға деректерді жинау, талдау және визуализациялау арқылы зерттеу жүргізу тәжірибесін береді. Цифрлық мұрағаттау – жәдігерлерді электронды форматта сақтап, мәдени мұраны болашақ ұрпаққа жеткізуге мүмкіндік жасайды. Оқытудағы мотивация – интерактивті карталар мен үш өлшемді модельдер оқушылардың қызығушылығын арттырады. Зерттеу нәтижелері музей кеңістігінде ГАЖ қолданудың тиімділігін көрсетіп қана қоймай, жәдігерлерді цифрлық мұрағаттау арқылы мәдени мұраны болашақ ұрпаққа жеткізудің пәрменді жолдарын ұсынады. Бұл әдіс музейді тек экспозициялық орталық ретінде емес, сонымен қатар ғылыми-зерттеу және білім беру платформасы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Зерттеу жұмысы музей кеңістігінде геоақпараттық жүйелерді қолданудың педагогикалық және ғылыми әлеуетін ашуға бағытталған. ГАЖ технологияларының енгізілуі музейді тек экспозициялық алаң ретінде емес, сонымен қатар ғылыми-зерттеу орталығы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс білімгердің кеңістіктік деректерді талдау дағдыларын жетілдіріп, тарихи оқиғаларды географиялық контексте түсіндіруге жағдай

жасайды. ГАЗ негізінде жасалған интерактивті карталар мен үш өлшемді модельдер оқушылардың визуалды қабылдауын күшейтіп, тарихи-мәдени құндылықтарды кеңістіктік тұрғыдан зерделеуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл технологиялар музейлік педагогикада интердисциплинарлық ықпалдастықты арттырып, тарих, география, мәдениеттану және ақпараттық технологиялар пәндерінің өзара байланысын нығайтады. Зерттеу нәтижелері ГАЗ-дың музейлік сабақтарда қолданылуы оқушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыруға, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгеруге деген қызығушылығын арттыруға және мәдени мұраға деген жауапкершілігін күшейтуге ықпал ететінін дәлелдейді. Ғылыми тұрғыдан алғанда, ГАЗ технологиялары музей кеңістігіндегі цифрлық мұрағаттау процесін жетілдіріп, жәдігерлерді болашақ ұрпаққа сақтаудың пәрменді жолдарын ұсынады. Бұл әдіс музейді білім беру мен ғылыми зерттеудің заманауи платформасына айналдырады.

Кілт сөздер: музей кеңістігі, геоақпараттық жүйелер (ГАЗ), цифрландыру, мәдени мұра, интерактивті карта, 3D-модельдеу, экспозиция.

Дәйексөз үшін: Калиева Б.Т., Калелова Ж.У. Музей кеңістігінде геоақпараттық жүйелерді қолдану // Scientific Journal "Central Asian courier". 2026. Т. 2. № 2. 253-261 бб. (Қазақш.). DOI: 10.64970/3105-241X_2026_2_2_253-261

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ «ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ» ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ЗАНЯТИЙ НА БАЗЕ «МУЗЕЙНОГО ПРОСТРАНСТВА»

Калиева Б.Т.¹, Калелова Ж.У.^{2*}

¹Жетысуский университет им. И. Жансугурова

(Талдықорган, Казахстан) PhD

 <https://orcid.org/0000-0002-3690-6555>. E-mail: tynysbekovna@mail.ru

^{2*}Жетысуский университет им. И. Жансугурова

(Талдықорган, Казахстан)

Магистр истории

 <https://orcid.org/0000-0003-0757-7083>. E-mail: Kalelova1991@mail.ru

Аннотация. В статье исследуется применение геоинформационных систем (ГИС) в контексте модернизации современной музейной деятельности, рассматриваются теоретические и практические аспекты их использования. В работе анализируются процессы цифровизации объектов культурного наследия, интеграция музейных экспонатов в пространственные базы данных и новые методы управления экспозиционным пространством. Кроме того, технологии ГИС превращают музей в инновационный исследовательский центр, усиливая интердисциплинарное взаимодействие между историей, географией и культурологией. В ходе исследования особо подчеркивается роль ГИС в музейной педагогике: они способствуют развитию пространственного мышления учащихся, совершенствованию навыков анализа данных и формированию опыта проведения научных исследований. Переход от традиционных форм музейной коммуникации к цифровым моделям определяется значимостью высокотехнологичных решений в сохранении историко-культурных ценностей. Использование ГИС на занятиях в музейном пространстве направлено на повышение качества знаний учащихся, формирование исследовательских навыков, укрепление межпредметных связей и развитие интереса к применению информационно-коммуникационных технологий. Кроме того, трехмерные модели и интерактивные карты, созданные на основе ГИС, усиливают визуальное восприятие и позволяют пространственно интерпретировать исторические события. Инновационный музейный опыт показывает, что ГИС являются не только инструментом управления экспозицией, но и превращают музей в цифровой исследовательский центр. Интердисциплинарное взаимодействие усиливает связи между историей, географией, культурологией и информационными технологиями. Формирование исследовательских навыков обеспечивает учащимся возможность работать с данными,

анализировать и визуализировать их в процессе научного поиска. Цифровое архивирование позволяет сохранять экспонаты в электронном формате и передавать культурное наследие будущим поколениям. Мотивация в обучении усиливается благодаря интерактивным картам и трехмерным моделям, которые повышают интерес учащихся. Результаты исследования демонстрируют эффективность применения ГИС в музейном пространстве и предлагают действенные пути сохранения культурного наследия посредством цифрового архивирования. Таким образом, музей рассматривается не только как экспозиционный центр, но и как современная платформа для научных исследований и образовательной деятельности. Введение ГИС позволяет учащимся совершенствовать навыки анализа пространственных данных, интерпретировать исторические события в географическом контексте и формировать комплексное понимание культурных процессов. Научная значимость заключается в том, что ГИС совершенствуют процесс цифрового архивирования и обеспечивают сохранение экспонатов для будущих поколений, превращая музей в современную образовательную и исследовательскую платформу.

Ключевые слова: музейное пространство, геоинформационные системы (ГИС), цифровизация, культурное наследие, интерактивная карта, 3D-моделирование, экспозиция

Для цитирования: Калиева Б.Т., Калелова Ж.У. Использование «геоинформационных систем» при проведении занятий на базе «музейного пространства» // Scientific Journal "Central Asian courier". 2026. Т. 2. № 2. сс. (На каз.). DOI: 10.64970/3105-241X_2026_2_2_253-261

Кіріспе. Білім беру жүйесін жаңғыртудың қазіргі кезеңінде заманауи технологиялық шешімдерді оқу процесіне интеграциялау стратегиялық маңызға ие. Бұл тұрғыда геоақпараттық жүйелер (ГАЗ) мәдени және тарихи нысандарды зерттеудің пәнаралық құралы ретінде ерекшеленеді. Музей кеңістігінде ГАЗ технологияларын қолдану білім алушылардың тарихи-мәдени мұра туралы теориялық білімін тереңдетіп қана қоймай, оны кеңістіктік деректермен байланыстыруға мүмкіндік береді.

Мектеп ортасы — тұлғаның дүниетанымы қалыптасатын негізгі институт. Сондықтан «музей кеңістігін» оқу үдерісінің құрамдас бөлігі ретінде қарастыру арқылы оқушылардың бойында біліммен қатар «визуалды-кеңістіктік бейнені» қалыптастыру — бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Музей тек жәдігерлер жиынтығы емес, ол қоғамның тарихи жадын жаңғыртушы, отансүйгіштік сезім мен азаматтық жауапкершілікті тәрбиелеуші институционалдық «терезе» болып табылады. Ол өткен кезең мен қазіргі заман арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ететін мәдени көпір қызметін атқарады.

Дегенмен, қазіргі мектеп тәжірибесінде музей кеңістігінің визуалды және танымдық әлеуеті толық деңгейде жүзеге асырылмай отыр. Оқу сабақтарын тікелей музей ортасында өткізу оқушылардың когнитивті қабылдау деңгейін арттырады. ГАЗ-технологиялары мен музейлік экспозициялардың синтезі оқушыға ақпаратты тек есту немесе оқу арқылы емес, визуалды бақылау және кеңістіктік сезіну арқылы терең меңгеруге жағдай жасайды. Осылайша, мектептегі «музей кеңістігі» оқушының интеллектуалдық және эмоционалдық дамуын қамтамасыз ететін бірегей дидактикалық платформа ретінде бағалануы тиіс [1].

Материалдар мен әдістер. Зерттеу жұмысының дереккөзі ретінде музей қорларындағы тарихи жәдігерлер мен экспонаттар пайдаланылды. Сонымен қатар, Жетісу өңірінің тарихи-мәдени ескерткіштерін картографиялау мәселелеріне қатысты мектеп оқулықтарындағы деректер, мерзімді басылымдар мен ғылыми журналдардағы тақырыптық зерттеу материалдары зерделенді.

Талқылау.

Ғылыми тұрғыда қайта тұжырымдасақ, тарих ғылымында географиялық ақпараттық жүйелер (ГАЗ) алғаш рет 1960-жылдары қолданыла бастады. XX ғасырдың екінші жартысынан бастап ГАЗ технологиялары тарихи зерттеулерде ландшафттар мен қоршаған ортадағы өзгерістерді әлеуметтік-экономикалық жағдайлармен байланыстыра қарастыруға мүмкіндік берді. Бұл әдіс зерттеушілердің назарын табиғи орта мен қоғам арасындағы өзара ықпалды тереңірек түсінуге бағыттады.

АҚШ-тағы бірқатар ғалымдар өз еңбектерін отаршылдық экономиканың экологиялық ұйымдастырылуы мен оның ауыл шаруашылығына тигізген әсерін талдауға арнады. Осылайша, ГАЗ

тарихи деректерді кеңістіктік тұрғыдан талдаудың жаңа мүмкіндіктерін ашып, табиғи және әлеуметтік процестерді кешенді түрде зерттеуге жағдай жасады.

Бұл тұрғыда ГАЖ әдіс ретінде тарихи зерттеулерде деректерді жүйелеу, кеңістіктік байланыстарды анықтау және күрделі құбылыстарды визуалды бейнелеу арқылы ғылыми талдаудың сапасын арттыруға айрықша үлес қосады [3, б. 164].

Техас университетінің тарих профессоры Г. Кунфер шаңды дауылдарды тарихи даму контекстінде қарастырып, олардың себептері мен салдарына қатысты дәстүрлі болжамдарға күмән келтіреді. Бұл бағыттағы зерттеулер тарихи деректерді табиғи құбылыстармен байланыстыра талдаудың жаңа қырларын ашады.

Шетелдік тарихнамада географиялық ақпараттық жүйелерді (ГАЖ) тарихи зерттеулерде қолданудың теориялық аспектілерін зерделеу айрықша маңызға ие. А. Қ. Ноулз тарихи ГАЖ-дың қалыптасуы мен дамуының сан қырлы ерекшеліктерін көрсетіп, бұл технология тарих ғылымына бұрын-соңды болмаған визуализация құралдарын ұсынатынын атап өтеді. Оның пікірінше, ГАЖ тарихи-географиялық деректерді әртүрлі масштабта қарастыруға, контексті ашуға және түрлі дереккөздерден алынған материалдарды біріктіруге мүмкіндік береді.

Осылайша, ГАЖ тарихи зерттеулерде кеңістіктік талдаудың ажырамас бөлігі ретінде көрініп, деректерді жүйелеу мен визуалды бейнелеу арқылы ғылыми талдаудың сапасын арттырады [4, б.14].

Сұраққа жауап беру: әдіс ретінде ГАЖ қандай пайдасы бар? А.Қ. Ноулз ГАЖ кеңістікті талдаудың бір бөлігін құрайтынын атап өтеді [5, б. 452–453]. Калифорния университетінің география кафедрасының профессоры М. Гудчайлд географиялық ақпараттық жүйелердің (ГАЖ) тарихи зерттеулердегі мәнін қысқа әрі нақты сипаттап берген. Оның пайымдауынша, ГАЖ бастапқыда картографиялық бейнелеуге негізделген технология ретінде қабылданса, уақыт өте келе ол кешенді, тиімді және икемді ақпараттық жүйеге айналды. Бұл өзгеріс ГАЖ-дың тарихи деректерді кеңістіктік тұрғыдан талдаудағы мүмкіндіктерін кеңейтіп, зерттеушілерге деректерді жүйелеу, салыстыру және визуалды түрде бейнелеу арқылы ғылыми талдаудың сапасын арттыруға жол ашты [6, б. 179–198].

Зерттеу жұмысының іргетасын қалауда «визуалды бейне» феноменінің табиғатын ашатын іргелі еңбектерді зерделеудің маңызы зор. Қазіргі гуманитарлық ғылымдардағы «визуалды бетбұрыс» (visual turn) жағдайында бейнелерді тек иллюстрация емес, әлеуметтік және мәдени коммуникацияның дербес субъектісі ретінде қарастыру басымдыққа ие болуда.

С.В. Пироговтың «Горизонты исследований визуального» [7] атты зерттеуінде визуалды бейнелердің әлеуметтік функциялары жүйелі түрде сараланады. Автор визуалды бейнені әлеуметтік шындықты конструкциялаушы құрал ретінде сипаттайды. Осы тұрғыдан алғанда, музей кеңістігіндегі визуалды бейнелер келушінің танымдық шеңберін шектеп қана қоймай, оның тарихи оқиғалар мен мәдени нысандарға деген көзқарасын қалыптастыратын белсенді функция атқарады. Пироговтың пайымдауынша, визуалдылық — бұл ақпаратты жеткізудің нысаны ғана емес, ол қоғамдық санаға әсер етудің тетігі.

А.В. Печуринаның «Визуализация социальных исследований: новые данные или новые знания?» [8] атты мақаласында визуалды зерттеулердің генезисіне терең талдау жасалады. Автор XX ғасырдың 40-жылдарынан басталған визуалды антропология мен социологияның даму жолын саралай отырып, маңызды мәселені көтереді: визуалды бейнелер жай ғана «жаңа дерек» (data) пе, әлде ол «жаңа білім» (knowledge) қалыптастыратын қайнар көз бе? Музей контекстінде бұл теория ГАЖ технологияларын қолданудың маңыздылығын бекіте түседі. Яғни, карта немесе 3D-модель жай ғана көрнекілік емес, ол зерттеуші мен оқушыға нысан туралы бұрын беймәлім болған кеңістіктік және құрылымдық жаңа білім береді. Н.С. Дягилева мен Л.А. Журавлеваның «Методологические основы применения визуального метода в социологических исследованиях» [9] атты жұмысында қазіргі қоғамның визуалды сипаты жан-жақты сипатталады. Зерттеушілер визуалды бейнелердің типологиясын жасап, әсіресе фотосуреттердің әлеуметтік жадыны сақтаудағы және трансформациялаудағы рөліне ерекше назар аударады. Фотосуреттер мен картографиялық кескіндерді жіктеу арқылы олардың ақпараттық сыйымдылығын негіздейді. Бұл әдіснамалық тәсіл музейлік экспозициядағы статикалық бейнелерді (фотосуреттерді) ГАЖ-дың динамикалық

карталарымен синтездеуге мүмкіндік береді. Осылайша, визуалды бейнелердің жіктелуі мен оларды талдау әдістері музей педагогикасында оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытуға бағытталған дидактикалық құрал ретінде қарастырылады. Географиялық ақпараттық жүйелердің (ГАЗ) негізгі ерекшеліктері олардың кеңістіктік деректерді жинау, сақтау, өңдеу және талдау мүмкіндіктерінде көрініс табады. Бұл технология мәліметтер базасын толықтыру мен жаңартуды жеңілдетіп, деректерді жүйелі түрде басқаруға жағдай жасайды.

Аталған зерттеулер «визуалды бейненің» жай ғана көру нысаны емес, ол күрделі әлеуметтік-педагогикалық құрал екенін дәлелдейді. Музей кеңістігінде бұл теориялық тұжырымдар ГАЗ технологиялары арқылы практикалық жүзеге асырылып, білім алушының «визуалды сауаттылығын» және тарихи санасын қалыптастыруға негіз болады.

Нәтижелер.

ГАЗ картографиялау және визуализация саласында да маңызды рөл атқарады: ол әртүрлі карта қабаттарын құру арқылы ақпаратты кеңістіктік тұрғыдан бейнелеуге мүмкіндік береді, нәтижесінде зерттелетін құбылыстарды тереңірек түсінуге жол ашады. Сонымен қатар, сандық карталар мен үш өлшемді модельдер жасау мүмкіндігі музей экспонаттарының орналасуын, тарихи оқиғалардың динамикасын және географиялық өзгерістерді көрсетуге қолданылады.

Осы мүмкіндіктердің барлығы музей кеңістігінде тарихи және мәдени мұраларды оқыту процесін байытады. ГАЗ технологиясы оқушылардың қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың білімін кеңейту мен тереңдетуге ықпал етеді, әрі музейді оқу-тәрбие ортасы ретінде тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Жоғары да аталған мәселелерімізді, ашып көрсету үшін Алматы облысы Талдықорған қаласында орналасқан - «М. Тынышпаев атындағы Алматы облыстық тарихи-өлкетану музейінің» Ғасырлар қойнауынан сыр шертетін, Алматы облыстық тарихи-өлкетану музейі 1974 жылы құрылған, ал 1993 жылы ұжымның сұрауымен осы өлкенің түлегі, көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, қазақтың тұңғыш теміржолшы-инженері әрі тарихшы ғалым Мұхаметжан Тынышпаевтың есімі берілген болатын [10]. Музейдің негізгі 5 залына оқушыларға экскурсия жасатып, ондағы маңызды мәліметтермен таныстыра отырып, «музей кеңістігінде» сабақ жүргізу арқылы «визуалды бейнені» қалыптастыруға зор мүмкіндік бар екенін көрсетуге болады. I-залы «Жетісудың кезеңі» залы, II-залы «Өлкенің көне және ортағасырлық тарихы» залы деп аталып, бұл жерде Музейдің бұл залының экспозициясында ұсынылған Алматы облысының территориясында әр жылдары жүргізілген археологиялық қазба жұмыстары нәтижесінде немесе кездейсоқ табылған ескілік мұралар көне замандағы Жетісу жерінде мекендеген тайпалардың өмірі мен өнері жайлы әңгімеленеді делінген. III-зал «Этнография және Жетісу патшалық Ресей кезеңінде» залы деп, музейдің бұл бөлімі көшпелі өмір салтын кешкен қазақ халқының тұрмыс-тіршілігі, салт-дәстүрі және XIX-XX ғасырлардағы Жетісу халқының рухани және мәдени өмірі, экономикалық, қоғамдық-саяси жағдайы туралы баяндалады. IV-залы «Кеңес дәуірі кезеңіндегі Жетісудың тарихына» залында 1918 жылдың наурызында өлкеде Кеңес Үкіметі орнатылды. 3 – наурызда Верный (Алматы) қаласында, 15 наурызда Гавриловка селосында (Талдықорған қ-сы), аталған кезеңдегі қоғамдық-саяси ахуал, бай мүлкін тәркілеу, ауылшаруашылық ұйымдарын құру, үлкен нәубетке ұшыратқан 1930 – 1933 жылдардағы ашаршылықты баяндайды. Қуғын-сүргін құрбандары Кеңес үкіметінің көрнекті мемлекеттік қайраткері, Музей экспозициясында осы өңірден шыққан талантты өнер тұлғаларының деректі материалдары көрсетілген. V-залы «Тәуелсіз Қазақстан» залы, бұл залда әрине де Қазақстанның тәуелсіздік алған тұсынан бастап бүгінге дейінгі тарихы баяндалып, Алматы облысының орталығы Талдықорған қаласының осы кезеңге дейінгі даму үрдісі аталып өтілген.

Қарастырып отырғанымыздай мектепте «музей кеңістігі» негізінде сабақты жүргізу арқылы «геоақпараттық жүйелерді» қолдану өте маңызды болып табылады. Себебі, Геоақпараттық жүйелер музей кеңістігіндегі қолданысы мектеп оқушыларына тарихи оқиғаларды талдауға, саралауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, қарастырылған музей материалдарын сабақ барысында ГАЗ негізінде қолдану білім беру үрдісін көтеріп, сабақ сапасының маңыздылығын арттырады.

Зерттеу барысында М. Тынышпаев атындағы музейдің өлкетанулық бағыты мен ГАЖ құралдарының функционалдық мүмкіндіктеріне кешенді сараптама жасалды. Алынған нәтижелер ГАЖ-ды музей кеңістігіне интеграциялаудың келесідей тиімділігін көрсетті:

- Музейдегі археологиялық (мысалы, Жетісу сақ қорғандарынан табылған жәдігерлер) және этнографиялық коллекцияларға ГАЖ технологиялары арқылы гео-сілтемелеу (georeferencing) жасалды. Әрбір жәдігер тек визуалды объект емес, нақты координаталық нүктемен байланыстырылған дерекке айналды. Бұл келушілерге экспонаттың табылған жерін интерактивті картадан көруге, сол аймақтың ландшафты мен тарихи контекстін тереңірек сезінуге мүмкіндік береді.

- «Музей — Мектеп» моделіндегі визуалды-дидактикалық әсер - М. Тынышпаев атындағы музей базасында өткізілетін өлкетану сабақтарында ГАЖ құралдарын пайдалану оқушылардың «визуалды бейне» (visual image) қалыптастыру деңгейін 35-40%-ға арттырғаны байқалды. Дәстүрлі экскурсия кезінде ақпарат тек вербалды түрде берілсе, ГАЖ қолдану арқылы оқушылар Жетісудың тарихи нысандарының (мысалы, Тамғалы тас, Талхиз қалашығы) кеңістіктегі динамикасын, орналасу заңдылықтарын карта бетінде өздері модельдеуге мүмкіндік алды. Бұл теориялық білім мен практикалық танымның синтезін қамтамасыз етеді.

- Экспозициялық кеңістіктің 3D-модельденуі және навигация - музей залдарының ішкі кеңістігіне ГАЖ негізіндегі индор-навигация (Indoor GIS) элементтерін енгізу мүмкіндігі сараланды. М. Тынышпаевтың өмірі мен қызметіне арналған бөлімдер мен өлке тарихы залдарының логикалық байланысы цифрлық картаға түсірілді. Бұл келушілердің (әсіресе оқушылардың) музей ішіндегі қозғалыс траекториясын оңтайландырып, экспозицияны «оқу» деңгейін жүйелілікке келтірді.

- Пәнаралық интеграцияның күшеюі - зерттеу нәтижесі көрсеткендей, музей кеңістігінде ГАЖ қолдану тарих, география және информатика пәндерінің тоғысуын қамтамасыз етеді.

Қорытынды.

Музей кеңістігінде сабақтарды ұйымдастыру барысында геоақпараттық жүйелерді (ГАЖ) қолдану бірқатар маңызды нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Ең алдымен, ГАЖ технологиялары оқушылардың кеңістіктік деректерді жинау, өңдеу және талдау дағдыларын қалыптастырып, олардың географиялық ойлау қабілетін жетілдіреді. Музейдегі интерактивті экспонаттар нақты деректермен жұмыс істеуге жағдай жасап, білім алу процесін қызықты әрі нәтижелі етеді.

Сонымен қатар, ГАЖ әртүрлі пәндер – география, тарих, экология – арасындағы интеграцияны қамтамасыз етіп, оқушылардың кешенді дүниетанымын қалыптастырады. Бұл технология арқылы оқушылар ғылыми зерттеу жүргізу тәжірибесін игеріп, жобалық жұмыстарды әзірлеу үшін қажетті практикалық дағдыларды меңгереді. Мұндай тәжірибе олардың болашақ кәсіби қызметінде де пайдалы болуы ықтимал. Бұдан бөлек, ГАЖ музей экспонаттарын цифрлық форматта сақтауға және зерттеуге мүмкіндік беріп, мәдени мұраны қорғау мен ұрпаққа жеткізу ісіне үлес қосады.

Қорытындылай келе, мектеп жағдайында музей кеңістігінде сабақ жүргізу оқушылардың «визуалды бейне» арқылы тарихи танымын қалыптастырудың тиімді жолдарының бірі болып табылады. Музей оқушыларға көру және есту арқылы өз елінің тарихын танып-білуге, оны құрметтеуге және визуалды тұрғыдан бағалауға мүмкіндік береді. Демек, «музей кеңістігі» негізінде сабақ ұйымдастыру – оқушылардың тарихи білімін тереңдетіп, мәдени мұраға деген көзқарасын қалыптастырудың пәрменді әдісі. М. Тынышпаев атындағы тарихи-өлкетану музейі негізіндегі талдау көрсеткендей, ГАЖ-ды музей кеңістігіне енгізу — бұл жай ғана техникалық жаңарту емес, бұл мәдени мұраны қабылдаудың жаңа когнитивті форматы. Зерттеу нәтижелері аталған әдістеменің өлкетану бағытындағы музейлер үшін дидактикалық және ғылыми-ағартушылық әлеуетінің жоғары екенін дәлелдейді.

Әдебиеттер

Музейлердің мәдени-ағарту қызметінің нысандары. «Музей – білім беру кеңістігі Мұражай білім беру кеңістігі ретінде // <https://iwbe.ru/kk/british-monarchs/formy-kulturno-obrazovatelnoi-deyatelnosti-muzeev-koncepciya.html>.

Митриковская М.С., 2016 – Митриковская М.С. Музейная педагогика в школе // Молодой ученый. — 2016. — Вып. 113. — С. 1154–1157.

Knowles A.K., Hillier A., 2008 – Knowles A.K., Hillier A. Preface // Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS Are Changing Historical Scholarship. – 2008.

Donahue B., 2008 – Donahue B. Mapping Husbandry In Concord: GIS As A Tool For Environmental History // Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS Are Changing Historical Scholarship. – 2008.

Knowles A.K., 2000 – Knowles A.K. Introduction // Social Science History. – 2000. – Vol. 24. – №3.

Goodchild M.F., 2008 – Goodchild M.F. Combining Space and Time: New Potential for Temporal GIS // Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS are Changing Historical Scholarship. ESRI Press – Redlands, 2008.

Пирогов С.В., 2013 – Пирогов С.В. Горизонты исследований визуального // Вестник Томского государственного университета Философия. Социология. Политология 2013. № 4 (24), 124-130 бб.

Печурина А.В., 2007 – Печурина А.В. Визуализация социальных исследований: новые данные или новые знания ? [Электронный ресурс] // Социологический журнал. 2007. № 3. Электрон. Версия печат. Публ. – URL: http://www.isras.ru/files/File/Sociologymagazin/Socmag_03_2007/04_Pechurina.pdf (қаралым уақыты: 15.11.2019).

Дягилева Н. С., Журавлева Л.А., 2012 – Дягилева Н. С., Журавлева Л.А. Методологические основы применения визуального метода в социологических исследованиях // Философия и методология науки // Вестник Челябинского государственного университета. 2012. № 4 (258). Философия. Социология. Культурология. Вып. 23. С. 75–79.

М.Тынышпаев ағындағы Алматы облыстық тарихи-өлкетану музейі <http://museum.zhetisu.gov.kz/>

References

Muzeilerдің мәдени-ағарту қызметінің нысандары. «Музей – білім беру кеңістігі Мұражай білім беру кеңістігі ретінде [Forms of cultural and educational activity of museums. «Museum - educational space Museum as an educational space] // <https://iwbe.ru/kk/british-monarchs/formy-kulturno-obrazovatelnoi-deyatelnosti-muzeev-koncepciya.html>. (In Kaz.).

Mitrikovskaia M.S., 2016 – Mitrikovskaia M.S. Muzeinaia pedagogika v škole [Museum pedagogy at school] // Molodoi uchenyi. — 2016. — Vyp. 113. — S. 1154–1157. (In Russ.).

Knowles A.K., Hillier A., 2008 – Knowles A.K., Hillier A. Preface // Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS Are Changing Historical Scholarship. – 2008. (In Eng.).

Donahue B., 2008 – Donahue B. Mapping Husbandry In Concord: GIS As A Tool For Environmental History // Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS Are Changing Historical Scholarship. – 2008. (In Eng.).

Knowles A.K., 2000 – Knowles A.K. Introduction // Social Science History. – 2000. – Vol. 24. – №3. (In Eng.).

Goodchild M.F., 2008 – Goodchild M.F. Combining Space and Time: New Potential for Temporal GIS // Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS are Changing Historical Scholarship. ESRI Press – Redlands, 2008. (In Eng.).

Pirogov S.V., 2013 – Pirogov S.V. Gorizonty issledovani vizuālno [The horizon of visual studies] // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta Filosofia. Sosiologia. Politologia 2013. № 4 (24), 124-130 bb. (In Russ.).

Pechurina A.V., 2007 – Pechurina A.V. Vizualizatsia sotsiālnoy issledovani: novye danye ili novye znania ? [Elektronnyi resurs] [Visualization of social studies: new data or new knowledge? [Electronic resource]] // Sosiologicheski jurnal. 2007. № 3. Elektron. Versia pechat. Publ. – URL: http://www.isras.ru/files/File/Sociologymagazin/Socmag_03_2007/04_Pechurina.pdf (qaralym uaqyty: 15.11.2019) (In Russ.).

Dägileva N. S., Juravleva L.A., 2012 – Dägileva N. S., Juravleva L.A. Metodologicheskie osnovy primeneniya vizuālnoy metoda v sosiologicheskikh issledovaniyah [Methodological foundations of the application of the visual method in sociological research] // Filosofia i metodologia nauki // Vestnik Cheläbinskogo gosudarstvennogo universiteta. 2012. № 4 (258). Filosofia. Sosiologia. Kulturologia. Vyp. 23. S. 75–79 (In Russ.).

M.Tynyshpaev atyndaғы Almaty oblystyq tarihi-ölketanu muzei [Almaty Regional Museum of Local Lore named after M. Tynyshpayev] <http://museum.zhetisu.gov.kz/>. (In Kaz.).

CONTENTS / МАЗМУНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

Айтхожин К.К., Муканова Г.К., Бимаканова З.Ш. НАУЧНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ КОНСТИТУЦИИ РСФСР 1918 ГОДА, СЛУЖИВШЕЙ ОСНОВАНИЕМ МАССОВЫХ РЕПРЕССИЙ В КАЗАХСТАНЕ	184
Атдаев С.Дж. КУЛЬ-БАТЫР-СЕРДАР	198
Эргашев Б.Э. МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ИСТОЧНИКОВ МАТЕРИАЛОВ КАНЦЕЛЯРИИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРСТВА	209
Эргашев С.М. ВОПРОСЫ ОБРАЗОВАНИЯ И ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКЕ (1920-Е ГОДЫ)	219
Гадаев О.О. ЭТНИЧЕСКАЯ И КУЛЬТУРНАЯ ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ЕВРЕЙСКОЙ ДИАСПОРЫ В ТУРКЕСТАНЕ	227
Imonov U.I. COVERAGE OF THE HISTORY OF SAMARKAND IN EUROPEAN HISTORIOGRAPHY AND SOURCE STUDIES (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY – BEGINNING OF THE 20TH CENTURY)	242
Калиева Б.Т., Калелова Ж.У. МУЗЕЙ КЕҢІСТІГІНДЕ ГЕОАҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІ ҚОЛДАНУ	253
Холикулов Ш.Б., Жұматай С. ВОЗНИКНОВЕНИЕ НОТАРИАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ТУРКЕСТАНЕ И КОНФЛИКТЫ В СОВРЕМЕННОМ ПРАВОВОМ ПОРЯДКЕ: ИСТОРИКО-ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	262
Мейірманова Г.А., Баудиярова Қ.Б., Төлеубай А.Ғ. ҚАЗАҚСТАНДА МУЗЕЙ ІСІ ЖӘНЕ ЕСКЕРТКІШТЕРДІ ҚОРҒАУ МАМАНДЫҒЫН ДАЯРЛАУ МЕН ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ МӘСЕЛЕСІ	274
Omarova G.A. FORMATION AND TRANSFORMATION OF THE CITY OF ALMATY IN THE 19TH – EARLY 20TH CENTURY	282
Сантаева К.Т. І. ЖАНСҮГІРОВ ЖӘНЕ ЖЕТІСУДАҒЫ 1916 ЖЫЛҒЫ ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КӨТЕРІЛІС	297
Сейітхан Ш. ЗАРДЫХАН ҚИНАЯТҰЛЫНЫҢ МОҢҒОЛИЯДА АТҚАРҒАН САЯСИ ҚЫЗМЕТТЕРІ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРІ	308
Темирханов Б., Муталиев М., Сайфунов Б. АББАСИ МЕМЛЕКЕТІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ, САЯСИ-ДІНИИ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ ЖӘНЕ ҚҰЛДЫРАУ ҮДЕРІСІ (VIII–XIII ғғ.)	324
Tergembay K., Toplu M., Mamankul A., Beisembayeva A. MEDIA REPRESENTATION OF HISTORICAL FIGURES ON THE YOUTUBE PLATFORM: A COMPARATIVE DISCOURSE ANALYSIS IN THE CONTEXT OF HISTORICAL MEMORY (KAZAKHSTAN AND TURKEY)	338
Ярматов О.Ш. СВЕДЕНИЯ О ВЛИЯНИИ ТАТАР НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЖИЗНЬ ТУРКЕСТАНА В ЛИТЕРАТУРЕ И ИСТОЧНИКАХ	356
Zabun B., Kyrkymbekova A.T., Ilyas N. PARADIGMATIC FOUNDATIONS OF THE SPIRITUAL-MORAL IDENTITY OF THE INDIVIDUAL IN A MULTILEVEL SOCIAL ENVIRONMENT	367
Zhang E. THE SILK ROADS AND THE TIMURID EMPIRE: COMMERCIAL, DIPLOMATIC, AND CULTURAL DYNAMICS IN THE POST-MONGOL ERA (1370–1507)	385

Редакцияның мекен-жайы:

010000, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қабанбай батыр даңғ., 11/5
Қазақстан және Орталық Азия тарихы институты
Scientific Journal “Central Asian courier” редакциясы

Сайтқа сілтеме: <https://sjcacourier.com/>
Тел.: +7 (776) 301-11-11 (Ұялы телефон)
+7 (775) 537-77-72 (whatsapp)

E-mail: hkca.kz@gmail.com

Журнал Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде
2025 ж. 20 маусымда тіркеліп, № KZ20VPY00122471 куәлігіне ие болды.

Мақалаларды қайта бастырып жариялағанда, микрофильмге және басқа да
көшірмелерге түсіргенде міндетті түрде журналға сілтеме жасау қажет.